

липні, серпні, вересні, жовтні [Текст] // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. Додаток до журналу «Вісник Національного банку України». – Вип. 8 (138); 9 (139); 10 (140); 11 (141); 12 (142).

Анотація

Стабільність банківської системи України суттєво залежить від ліквідності комерційних банків. Підтримку ліквідності комерційних банків як кредитор останньої інстанції здійснює Національний банк України за допомогою кредитів овернайт, шляхом проведення кількісних та процентних тендерів, операцій прямого репо та інше.

Стабильность банковской системы Украины существенно зависит от ликвидности коммерческих банков. Поддержку ликвидности коммерческих банков как кредитор последней инстанции осуществляет Национальный банк Украины с помощью. Кредитов овернайт, путем проведения количественных и процентных тендеров, операций прямого репо и др.

The stability of Ukrainian bank system is mainly depends on solvent of commercial banks. The support of the solvent of commercial banks as a creditor final instance the National Bank of Ukrainian makes with the help of overnights' credits by leading of quantitative and percentages tenders, operations of direct repo and others.

УДК 347.121

Р. Ю. МОЛЧАНОВ,
здобувач ХНУВС

ГАРАНТІЇ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ІМ'Я

У з'ясуванні юридичного змісту права на ім'я першочергове значення має аналіз політичних, ідеологічних, духовних (культурних), економічних і правових (юридичних) умов і засобів, які забезпечують його здійснення. Проголошення прав і свобод є важливою, але не єдиною ознакою правопорядку в суспільстві. Слід також створити умови для здійснення відповідних прав, що може бути забезпечено надійною системою гарантій у цій галузі, оскільки соціальна цінність будь-якого права полягає не лише в законодавчому закріпленні, а і в наявних фактичних можливостях для його здійснення [1, с. 330]. Для права на ім'я це положення набуває особливого змісту, оскільки саме реальність, здійсненність проголошеного права виражає саму сутність демократії і є однією з найважливіших ознак правової держави та розвинутої демократії. Ця реальність забезпечується розгорнутою системою гарантій, що покликані створити найбільш сприятливі умови, в межах яких

право на ім'я стає фактичною можливістю для громадянина. Це визначає актуальність обраної у статті теми.

Незважаючи на те, що право на ім'я досліджувалось у цивільному праві [2, с. 136 – 162; 3, с. 83 – 95; 4, с. 124 – 135; 5, с. 60 – 62], сьогодні залишилась невизначеною ціла низка питань, серед яких здійснення права на ім'я. Відсутність у теорії права єдиного підходу до розкриття змісту суб'єктивного права на ім'я спричинює різноманітне бачення способів здійснення таких прав.

Мета даного дослідження – встановлення меж здійснення права на ім'я.

Під гарантіями прав і свобод розуміють систему норм, принципів, умов і вимог, що забезпечують у сукупності додержання прав і свобод, законних інтересів особи. Практичне здійснення прав забезпечується нормативно-правовими, організаційно-правовими та міжнародно-правовими гарантіями [6, с. 330 – 331].

Нормативно-правові гарантії являють

собою сукупність правових норм, за допомогою яких забезпечується здійснення права на ім'я, порядок його охорони і захисту. До нормативно-правових гарантій належать норми-принципи, юридична відповідальність та юридичні обов'язки, передбачені Основним законом держави, кодексами, законами та підзаконними актами і міжнародно-правовими договорами.

Норми-принципи, або установчі норми – це один із видів спеціалізованих норм, у яких сформульовані незаперечні вимоги загального характеру, які стосуються всіх або більшості інститутів або норм галузі. Принципи права – це закріплені в праві головні ідеї, вихідні засади або основи функціонування, що характеризують його зміст, головне призначення, зумовлені загальними закономірностями розвитку суспільства, а їхнє значення полягає в тому, що вони відтворюють сутність захищеності права на ім'я, міру свободи фізичних осіб, єдність прав та обов'язків. Норми-принципи як гарантії права на ім'я виходять із загально-правових принципів, які охоплюють усю правову систему нашої держави: принципів гуманізму; соціальної справедливості; рівноправності; соціальної свободи; демократизму; верховенства права і т. д. [6, с. 332 – 333].

Поряд із нормами-принципами, які закріплюють права людини і громадянина, у Конституції містяться норми-принципи, що закріплюють політико-правову основу, на демократичних підставах якої відбувається процес формування державності українського народу. По суті, це основоположні доктрини, які є основою для гарантування права на інформацію. До них можна віднести норми-принципи про те, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави; носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні є народ; державна влада в Україні здійснюється згідно з її поділом на законодавчу, виконавчу та судову; держава гарантує свободу політичної діяльності, а суспільне життя в Україні засновується на принципах політичного, економічного та ідеологічно-

го різноманіття тощо. До конституційно-правових норм-принципів, які виступають гарантіями права громадян на ім'я, можна віднести: невідчужуваність і непорушність прав і свобод людини і громадянина; невичерпність прав і свобод людини і громадянина; гарантованість прав і свобод; недопустимість обмеження прав і свобод [6, с. 333].

Норми-принципи як гарантії права на ім'я наповнюють деклароване право на ім'я реальним змістом, вони роблять це право здійсненним. Норми-принципи є пріоритетними і найбільш реальними та захищеними державою, вони є результатом цілеспрямованої, свідомої діяльності держави та певних її органів.

Але на сучасному етапі навряд чи можна сказати, що норми-принципи діють повною мірою. Вельми не просто забезпечити даний процес у нинішній ситуації з огляду на вплив багатьох негативних чинників, насамперед в умовах економічної нестабільності, занепаду виробництва, крайньої поляризації населення за доходами, жорсткої конфронтації різноманітних політичних сил, відсутності чіткої стратегії розвитку суспільства. Тому важливо забезпечити формування високої правової культури, вирішити низку соціальних, економічних, політичних проблем з метою створення умов, за яких норми-принципи стануть не просто вимогами, а будуть реально впроваджуватися в життя.

Під суб'єктивним юридичним обов'язком слід розуміти вид і міру належної (або необхідної) поведінки суб'єкта права, передбачені юридичними нормами для задоволення інтересів правомочної особи і забезпечуються державою. Структурно юридичний обов'язок складається з трьох елементів: необхідності зобов'язаного суб'єкта здійснювати певні дії або утримуватися від них; необхідності зобов'язаного суб'єкта реагувати на законні вимоги правомочної сторони; необхідність нести юридичну відповідальність [6, с. 334].

Юридичний обов'язок як гарантію права на ім'я слід розглядати як в аспекті вза-

ємних обов'язків держави, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, так і в аспекті обов'язків фізичних осіб. Держава, закріплюючи право громадян на ім'я, бере на себе зобов'язання зі створення сприятливих умов для його ефективного забезпечення: надавати фізичним особам реальні можливості для практичної реалізації ними свого права, вільне використання або зміну імені; охороняти право на ім'я від можливих протиправних посягань і т. д. Ці зобов'язання зафіксовані в законодавстві і є юридичними гарантіями їх реалізації, охорони і захисту.

Організаційно-правові гарантії – систематична організаторська діяльність держави та всіх її органів, посадових осіб, громадських організацій зі створення сприятливих умов для реального користування фізичними особами своїми правами та свободами [6, с. 336].

Організаційно-правові гарантії спрямовані на забезпечення і захист права громадян на ім'я. Виконання цього завдання неможливе без нормального функціонування юрисдикційних і судових органів, їхніх структурних підрозділів. Організаційно-правові гарантії створюються в результаті діяльності законодавчих, виконавчих, правоохоронних і судових органів.

У демократичному суспільстві значення організаційно-правових гарантій у здійсненні права на ім'я підвищується, подальшого розвитку набувають їх форми та методи. Нині чимало державних органів, посадових осіб та інших організацій зобов'язані забезпечувати здійснення права на ім'я.

Систему організаційно-правових гарантій становлять: держава, органи державної влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, політичні партії, профспілки, громадські організації і т. д.

Основним гарантом здійснення права на ім'я є держава. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини і громадянина є головним обов'язком держави.

На жаль, через наявні в нашому суспільстві економічні, політичні та соціальні проблеми держава фактично не спроможна забезпечити і гарантувати всім суб'єктам більшість проголошених прав і свобод, у тому числі і права на ім'я. Не менш важливими є недоліки в законодавстві: недостатньо розроблені юридичні механізми здійснення та захисту права на ім'я, існують певні внутрішні неузгодженості і суперечності. Негативним чинником, який впливає на стан забезпечення права на ім'я, є низький рівень правосвідомості і правової, інформаційно-правової культури нашого суспільства.

Істотна роль у забезпеченні здійснення права на ім'я належить Верховній Раді України, Президентові України, Кабінету Міністрів України, міністерствам та іншим центральним органам державної влади, судам, прокуратурі, адвокатурі, місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування, засобам масової інформації. Усі ці органи-гаранти становлять загальну систему органів держави, до функцій яких належить забезпечення гарантій, у т. ч. і права на ім'я.

Важливе місце в системі гарантій права на ім'я належить органам реєстрації актів цивільного стану, які здійснюють реєстрацію імені, його зміну і т. ін.

Міжнародні нормативно-правові акти про права людини містять певні міжнародні гарантії прав особистості, тобто міжнародні нормативно-правові гарантії, які закріплені в міжнародних деклараціях, конвенціях, пактах, договорах та інших документах правового характеру.

Основи широкого розвитку співробітництва держав у галузі особистих немайнових прав, у т. ч. і права на ім'я, заклад Статут ООН. У рамках ООН були прийняті документи і рішення, в яких наголошується на юридичному характері зобов'язань держав дотримуватися основних прав і свобод відповідно до Статуту ООН. Гельсінський заключний акт проголошує, що держави будуть поважати права і основні свободи людини. У Європейській конвенції про захист прав людини і основних свобод зазначено,

що кожна людина має право на індивідуальність та свободу її прояву. Це право включає і право на ім'я як засіб індивідуалізації людини.

Разом із тим, слід зазначити, що для забезпечення гарантій особистих немайнових прав фізичної особи і, зокрема, права на ім'я, у нормативно-правових актах України мають бути більш детально та конкретно визначені:

- 1) зміст особистого немайнового права фізичної особи та його гарантії;
- 2) налагоджений правовий механізм здійснення прав фізичної особи на ім'я;
- 3) доступний та ефективний порядок захисту порушеного права;
- 4) повноваження відповідних органів державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових і службових осіб із забезпечення права на ім'я фізичної особи;
- 5) юридична відповідальність зазначених органів і осіб за невиконання чи неналежне виконання своїх повноважень;
- 6) відповідальність фізичних осіб за порушення права на ім'я.

Для України питання гарантованості права на ім'я нині набуває надзвичайної актуальності. Виявлення з перших кроків самостійного державного будівництва бажання посісти гідне місце у світовому та

європейському співтоваристві означає для України необхідність приведення свого законодавства у відповідність до міжнародних стандартів прав людини. Україна впевнено приєднується до вимог міжнародних документів європейських структур щодо прав людини. Водночас вітчизняне законодавство ще не повністю відповідає вимогам міжнародних стандартів, що зумовлене складною економічною ситуацією, низьким рівнем правової, інформаційно-правової і політичної культури громадян. Для суттєвого поліпшення ситуації слід розробити державну комплексну наукову Концепцію розвитку українського законодавства щодо особистих немайнових прав, приведення його у відповідальність до міжнародних стандартів.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження можна дійти висновків, що право на ім'я здійснюється вільно, на власний розсуд носія права. Разом із тим, воно має свої межі, встановлені нормами-принципами, юридичними обов'язками, організаційно-правовими гарантіями та міжнародними нормами-гарантіями.

Проведений аналіз має велике практичне значення оскільки дає можливість не тільки оцінити належність врегулювання даних відносин, але й окреслити межі здійснення та захисту носіїв права на ім'я.

Література

1. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні / За заг. ред. Шемшученко Ю. С., Чиж І. С. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2006. – С. 330.
2. Агарков М. М. Право на имя // Сборник статей по гражданскому и торговому праву. Памяти профессора Габриэля Феликсовича Шершеневича. – М.: Статут, 2005. (Классика российской цивилистики). – С. 620.
3. Личная жизнь граждан под охраной закона. – М.: Юрид. лит., 1983. – С. 160.
4. Малеина М. Н. Личные неимущественные права граждан: понятия, осуществление, защита. М. 2000. С. 244.
5. Слипенченко С. А. Имя как объект личных неимущественных прав // Проблемы гражданского права та процесу (пам'яті проф. О. А. Пушкіна). Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (26 травня 2007 року) За ред. В. А. Кройтора, Р. Б. Шишки, Є. О. Мічуріна. – Х.: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2007. – С. 60 – 62.
6. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні / За заг. ред. Шемшученко Ю. С., Чиж І. С. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка»», 2006. – С. 330 – 339.